

Soạn văn lớp 11:

Bài Ngữ cảnh

1. Soạn bài: Ngữ cảnh (siêu ngắn) mẫu 1

1.1. Câu 1 (Trang 106 sgk ngữ văn 11 tập 1)

Trong bài văn tế nghĩa sĩ Cần Giuộc có viết:

Tiếng hạc phập phồng ... nhà nông ghét cỏ.

Bữa thấy bông bong che trắng lớp

- Câu văn xuất phát từ bối cảnh: tin tức về kẻ địch đã đến phong thanh mười tháng này, lệnh quan chẳng thấy đâu
- Người nông dân thấy rõ sự dơ bẩn của kẻ thù, căm ghét chúng

1.2. Câu 2 (trang 106 sgk ngữ văn 11 tập 1)

- Hai câu thơ gắn với ngữ cảnh giao tiếp cụ thể:
 - + Đêm khuya, tiếng trống canh dồn dập, người phụ nữ trợ trợ
 - + Tình huống là nội dung thể hiện đề tài của câu thơ
 - + Ngoài tình huống, câu thơ còn bộc lộ tâm sự của nhân vật trữ tình

1.3. Câu 3 (trang 106 sgk ngữ văn 11 tập 1)

Từ hoàn cảnh về cuộc sống của Tú Xương

- Bà Tú là người vợ tảo tần, chịu thương, chịu khó làm ăn nuôi chồng nuôi con
- Bà Tú kiếm sống bằng nghề buôn bán nhỏ
- Những chi tiết trong hoàn cảnh sống của gia đình Tú Xương chính là bối cảnh cho nội dung các câu thơ trong bài
 - + Tác giả sử dụng các thành ngữ khắc họa số phận con người “một duyên hai nợ” (thân phận, sự vất vả của bà Tú khi nuôi con)

1.4. Câu 4 (trang 101 sgk ngữ văn 11 tập 1)

- Ngữ cảnh: vào năm Đinh Dậu (1897) chính quyền mới do thực dân Pháp lập nên đã bắt sĩ tử Hà Nội xuống thi chung trường thi Nam Định

*Nhà nước ba năm mở một khoa
Trường Nam thi lẫn với trường Hà*

- Trong khoa thi Hương của năm Đinh Dậu, Toàn quyền Pháp ở Hà Nội là Đu-me đã cùng vợ đến dự:

*Váy lọng rợp trời quan sứ đến
Váy lê quét đất mục đầm ra*

1.5. Câu 5 (Trang 106 sgk ngữ văn 11 tập 1)

Bài tập nêu bối cảnh giao tiếp hẹp: lúc đi đường không quen biết nhau thường người ta không đường đột hỏi về vấn đề riêng tư mà chỉ hỏi những câu chuyện khách quan

- Câu hỏi trong tình huống trên thực chất nên hiểu người đi đường muốn hỏi về giờ, không phải hỏi về đồng hồ

2. Soạn bài: Ngữ cảnh (siêu ngắn) mẫu 2

2.1. Khái niệm

Ngữ cảnh là bối cảnh ngôn ngữ mà ở đó sản phẩm ngôn ngữ (văn bản) được tạo ra trong hoạt động giao tiếp đồng thời là bối cảnh dựa vào để lĩnh hội thấu đáo sản phẩm ngôn ngữ đó.

2.2. Các nhân tố của ngữ cảnh

Các nhân tố của ngữ cảnh bao gồm: nhân vật giao tiếp, bối cảnh rộng và hẹp, hiện thực được đề cập đến, văn cảnh.

2.3. Vai trò của ngữ cảnh

Ngữ cảnh có vai trò quan trọng cả với quá trình tạo lập và quá trình lĩnh hội lời nói.

2.4. Luyện tập

Câu 1 (trang 106 sgk Ngữ Văn 11 Tập 1):

Hai câu văn trong Văn tế nghĩa sĩ Cần Giuộc, xuất phát từ bối cảnh: Tin tức về kẻ địch có từ mấy tháng nay nhưng chưa có lệnh quan. Trong khi chờ đợi người nông dân thấy chướng tai, gai mắt trước hành vi bạo ngược của kẻ thù.

Câu 2 (trang 106 sgk Ngữ Văn 11 Tập 1):

Đêm khuya văng vẳng trống canh dồn

Trơ cái hồng nhan với nước non

(Tự tình – Hồ Xuân Hương)

Hiện thực được nói trong hai câu thơ là hiện thực bên trong, tức là tâm trạng ngậm ngùi, bẽ bàng, chua xót của nhân vật trữ tình.

Câu 3 (trang 106 sgk Ngữ Văn 11 Tập 1):

Từ hoàn cảnh về cuộc sống của Tú Xương, có thể thấy bà Tú là một người vợ tận tụy, chịu thương chịu khó làm ăn để nuôi chồng, nuôi con. Bà Tú kiếm sống bằng nghề buôn bán nhỏ. Những chi tiết về hoàn cảnh sống của gia đình Tú Xương chính là bối cảnh tình huống cho nội dung các câu thơ trong bài.

Ví dụ: việc dùng thành ngữ “một duyên hai nợ” không phải chỉ nói đến nỗi vất vả của bà Tú, mà con xuất phát từ chính ngữ cảnh của sáng tác: bà Tú phải làm để nuôi cả chồng, cả con. Đây cũng là bài thơ nói lên sự biết ơn của nhà thơ với người vợ của mình.

Câu 4 (trang 106 sgk Ngữ Văn 11 Tập 1):

Hoàn cảnh sáng tác chính là ngữ cảnh của các câu thơ:

Nhà nước ba năm mở một khoa

Trương Nam thi lần với trường Hà

Lọng cắm rợp cờ quan sứ đến

Váy lê quét đất bụi đầm ra

(Vịnh khoa thi Hương – Tú Xương)

Sự kiện vào năm Đinh Dậu (1887), chính quyền thực dân do Pháp lập nên mở khoa thi chung ở Nam Định. Theo thông lệ, kì thi Hương cứ ba năm được tổ chức một lần. Trong kỳ thi đó, toàn quyền Pháp ở Đông Dương đã cùng vợ đến dự.

Câu 5 (trang 106 sgk Ngữ Văn 11 Tập 1):

- Bối cảnh giao tiếp: Trên đường đi, hai người không quen biết nhau. Vì vậy, câu hỏi người đó hỏi muốn biết về thời gian.
 - Mục đích: Cần biết thông tin về thời gian lúc đó.
-